

บทที่ 2

แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจระหว่างประเทศ

ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ สามารถจำแนกได้เป็น 4 ปัจจัยหลัก ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า เป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงในการทำธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ ตัวแปรสำคัญที่บ่งชี้ถึงสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าประกอบด้วย

- ลักษณะโดยทั่วไปของตลาดประเทศคู่ค้า อาทิเช่น ขนาดของตลาด การกระจายของประชากร ระดับรายได้ รายได้ต่อหัว เพื่อทราบถึงศักยภาพและอำนาจซื้อของตลาดต่างประเทศ
- ดุลการชำระเงิน เป็นดัชนีบ่งชี้ความอุดมสมบูรณ์ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ภาวะการเกินดุลหรือขาดดุลที่เกิดขึ้นติดต่อกันนานๆ ย่อมเป็นผลเสียต่อประเทศทั้งสิ้น ในกรณีของการเกินดุลแม้จะบ่งชี้ให้เห็นว่าสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศดีกว่าประเทศคู่ค้า แต่ถ้าเกิดติดต่อกันเป็นเวลานาน โดยปราศจากมาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อรองรับที่เหมาะสมอาจทำให้เกิดปัญหา คือ ภาวะเงินเฟ้อ ประชาชนใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ราคาสินค้าสูงขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตามผลจากการขาดดุลเป็นเวลานานจะทำให้เกิดความเสียหายที่รุนแรงสืบเนื่องจากการที่ทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง ทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนภายในประเทศลดลง ส่งผลกระทบต่อจ้างแรงงานและปัญหาทางเศรษฐกิจอื่นๆ ตามมา เช่น การจ้างงานที่สูงขึ้น ภาวะเงินฝืด ประชากรมีรายได้ลดลงและใช้จ่ายลดลง เป็นต้น และเป็นเหตุให้ประเทศต้องทำการลดค่าเงิน (Devaluation) ในที่สุด ดังนั้น

ดุลการชำระเงินจึงเป็นดัชนีที่มีประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกประเทศเป้าหมายที่จะเข้าไปดำเนินธุรกิจ

- มาตรการควบคุมการค้าระหว่างประเทศของรัฐบาลประเทศคู่ค้า การใช้มาตรการควบคุมการค้าขึ้น เป้าหมายเศรษฐกิจคือ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ โดยการใช้มาตรการทางด้านภาษีการกำหนดปริมาณนำเข้าและการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเงินทุน ซึ่งหากมีมากก็อาจกีดกันการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศอย่างมาก

2) ปัจจัยทางการเมือง

ในปัจจุบัน ปัจจัยทางการเมืองได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบธุรกิจระหว่างประเทศทั้ง โดยตรงและทางอ้อม ปัจจัยทางการเมืองที่เข้ามาเกี่ยวข้องนั้น เกิดจากการดำเนินนโยบายของแต่ละประเทศที่เข้ามาแทรกแซงระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศของตน ตัวแปรต่างๆของปัจจัยทางการเมืองอาทิเช่น

- ฐานคติทางการเมือง แนวคิดที่แตกต่างกันย่อมส่งผลกระทบต่อการทำธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ บางประเทศมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองแบบประชาธิปไตย (Democracy) ในขณะที่บางประเทศมีโครงสร้างทางการเมืองแบบสังคมนิยม (Socialism) รัฐบาลก็จะเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องธุรกิจระหว่างประเทศด้วย
- ความมั่นคงทางการเมือง ส่งผลต่อบรรยากาศการลงทุน ดัชนีที่วัดระดับความมั่นคงทางการเมืองมีหลายตัว เช่น การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง การเกิดวิกฤตการณ์ความขัดแย้งของชนกลุ่มต่างๆ เสถียรภาพของรัฐบาล เป็นต้น ดัชนีเหล่านี้ผู้บริหารของบริษัทข้ามชาติควรจะนำมาพิจารณาอย่างละเอียดก่อนการตัดสินใจเลือกทำธุรกิจการค้ากับประเทศนั้นๆ
- ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประเทศคู่ค้าอาจจะเป็นสมาชิกในกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ เช่น กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป กลุ่มอาเซียน เป็นต้น เนื่องจากประเทศที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการค้าดังกล่าวจะได้รับสิทธิพิเศษบางประการด้านการค้า เช่น สิทธิพิเศษทางด้านภาษี หรือมีข้อตกลงพิเศษทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่ม ทำให้บริษัทธุรกิจระหว่างประเทศที่อยู่นอกกลุ่มเสียเปรียบในเชิงการแข่งขัน

3) ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ประเทศคู่ค้าแต่ละประเทศย่อมมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับประเทศหนึ่ง อาจจะไม่เหมาะสมกับอีกประเทศหนึ่ง ดังนั้นการขาดความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมย่อมก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้ง ในด้านต่างๆ เช่น การบริหารงาน การจัดองค์กร หรือทางด้าน

สังคม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการของบริษัทข้ามชาติ ปัจจัยสำคัญทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย

- ศาสนา ศาสนาบางศาสนามีอิทธิพลต่อรูปแบบการบริโภคของผู้บริโภค เช่น กฎข้อห้ามของศาสนาอิสลาม ซึ่งข้อห้ามบางอย่างอาจเป็นอุปสรรคต่อสินค้าบางประเภท และในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสทางการตลาดให้กับสินค้าประเภทอื่น บางประเทศมีข้อบังคับจำกัดบทบาทและสิทธิสตรี ทำให้สินค้าบางประเภทสูญเสียตลาดส่วนนี้ไป
- ภาษา ภาษาในแต่ละประเทศจะบ่งบอกถึงวัฒนธรรม บางประเทศที่มีภาษาที่ใช้มากกว่าหนึ่งภาษา จะเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งความแตกต่างของภาษาต่างๆ มักจะนำไปสู่ปัญหาทางด้านสังคมและการติดต่อสื่อสาร เช่น การบันทึกข้อมูลทางการเงิน กฎหมายของแต่ละประเทศมักกำหนดให้ใช้ภาษาท้องถิ่น แต่สำนักงานใหญ่ หรือบริษัทแม่ต้องการให้รายงานในภาษาของประเทศที่สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ซึ่งทำให้อาจเกิดความสับสนในการแปลความได้
- การศึกษา เป็นตัวแปรสำคัญสำหรับการทำธุรกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารทางด้านคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ให้กับผู้บริโภคในประเทศนั้นๆ แนวทางการโฆษณา ตลอดจนเนื้อหาบนฉลากของผลิตภัณฑ์ อาจจะต้องดัดแปลงแก้ไขจากที่มีอยู่เดิม สินค้าที่มีความซับซ้อน หรือจำเป็นต้องมีทักษะในการใช้งาน อาจต้องดัดแปลงให้เข้ากับระดับทักษะและการศึกษาของผู้บริโภคในตลาดนั้น

4) ปัจจัยด้านกฎหมาย

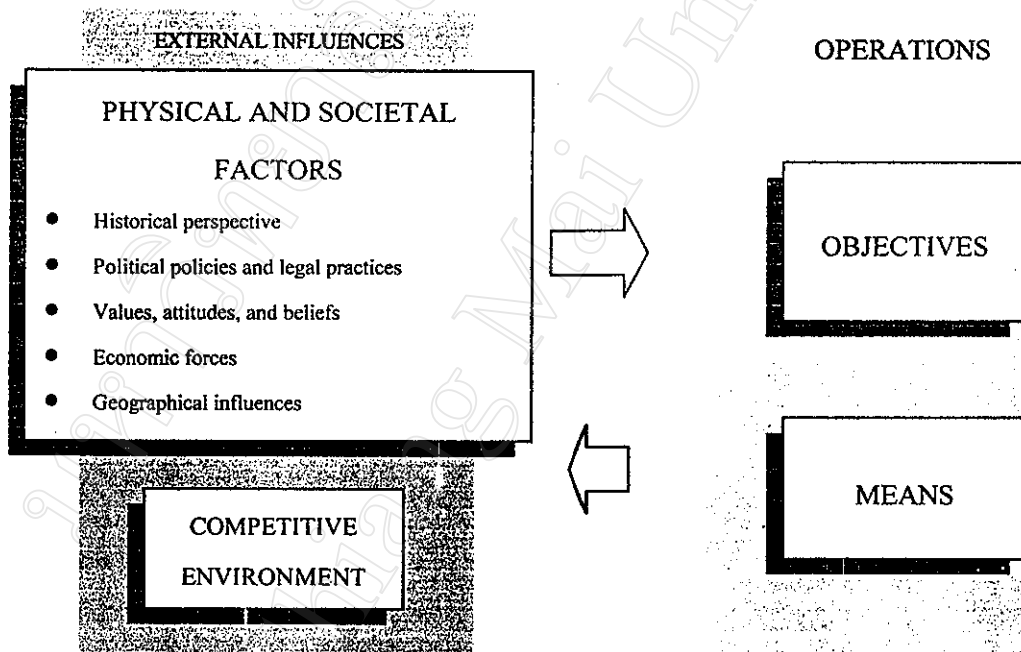
ในแต่ละประเทศที่บริษัทข้ามชาติดำเนินกิจการอยู่จะมีระบบกฎหมายเป็นของตนเอง สิ่งที่ต้องตามกฎหมายของประเทศหนึ่งอาจผิดกฎหมายในอีกประเทศหนึ่งก็ได้ เช่น ประเทศที่ใช้กฎหมายอิสลามห้ามขายสินค้าเกี่ยวกับเหล้า ดังนั้นการดำเนินกิจการของบริษัทข้ามชาติภายใต้กฎหมายที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศจึงเป็นเรื่องยุ่งยาก

สภาพแวดล้อมทางกฎหมายที่สำคัญได้แก่ ภาษีอากร บางประเทศอาจเรียกเก็บภาษีพิเศษสำหรับกิจการข้ามชาติในกรณีที่ไม่ได้ทำสัญญาตกลงเรื่องภาษีซ้อน อาจมีการเก็บภาษีซ้อนได้ นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศเกี่ยวกับเรื่องชนิดของภาษี ฐานภาษี อัตราภาษี ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาอย่างระมัดระวังในเรื่องภาษีของประเทศต่างๆ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาระบบการวางแผนทางด้านภาษีและการวางหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ ในแง่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี เนื่องจากวิธีการบัญชีไม่เหมือนกัน กฎหมายที่ใช้บังคับไม่เหมือนกัน ความต้องการงบการเงินไม่เหมือนกัน ตลอดจนแบบฟอร์มเอกสารบัญชีที่ต้องเปิดเผยไม่เหมือนกัน ดังนั้นผู้บริหารบริษัทข้ามชาติ

จึงต้องวางระบบข้อมูลให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของประเทศต่างๆ นอกเหนือจากต้องวางระบบข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการวางแผนและการตัดสินใจแล้ว¹

2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำธุรกิจระหว่างประเทศของ John D. Daniels และ Lee H. Radebaugh

แบ่งสภาพแวดล้อมทางธุรกิจออกเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน โดยสภาพแวดล้อมภายนอกหมายถึง ปัจจัยทางกายภาพ เช่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศคู่ค้า ปัจจัยทางด้านสังคม เช่น นโยบาย เศรษฐกิจ กฎหมาย และวัฒนธรรมของประเทศคู่ค้า และ ปัจจัยทางการแข่งขัน เช่น จำนวนผู้ส่งวัตถุดิบ จำนวนลูกค้า และบริษัทคู่แข่ง ส่วนสภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่ วิธีการปฏิบัติงานของแต่ละบริษัท ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ และ จุดมุ่งหมาย²

รูปที่ 1 แสดงสภาพแวดล้อมของธุรกิจ

¹ นิตยา เจริญประเสริฐ, การจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543), 13.

² Daniels John D. and Lee H. Radebaugh, *International Business Environments and operations* (New York: Addison-Wesley, 1994), p.14.

ปัจจัยทางกายภาพ และ ปัจจัยทางด้านสังคม มีรายละเอียดดังนี้

- ประวัติศาสตร์ ได้แก่ การศึกษาถึงความสัมพันธ์ในอดีตระหว่างประเทศ และทัศนคติของประชาชนต่อธุรกิจและรัฐบาล ซึ่งจะช่วยให้ นักธุรกิจเข้าใจหน้าที่ทางด้านธุรกิจระหว่างประเทศในปัจจุบันดียิ่งขึ้น
- การเมือง ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจและรัฐบาล ซึ่งจะอธิบายว่าทั้งสองด้านทำปฏิกริยาต่อกันและกันอย่างไร และตอบสนองอย่างไรเมื่อเผชิญความขัดแย้ง ผู้นำทางการเมืองในแต่ละประเทศควบคุมการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศว่าจะเป็นไปได้ในรูปแบบใดในประเทศนั้นๆ ข้อได้เปรียบทางการเมืองส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในกองทัพสามารถทำลายการค้าและการลงทุนแม้เพียงความขัดแย้งภายในท้องถิ่นก็สามารถทำให้เกิดผลกระทบที่ไกลออกไปได้
- กฎหมาย เป็นส่วนชี้นำผู้จัดการธุรกิจระหว่างประเทศว่าวิธีที่ควรทำอย่างไร ซึ่งกฎหมายภายในประเทศรวมถึง ข้อบังคับทั้งในประเทศเจ้าบ้าน และประเทศผู้ลงทุนในด้านต่างๆ เช่น ภาษี การจ้างงาน และอัตราแลกเปลี่ยน กฎหมายระหว่างประเทศ
- มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา ได้แก่ การศึกษาด้านค่านิยมทางสังคม ทัศนคติ ความเชื่อเพื่อเข้าใจถึงสังคม การพัฒนาด้านจิตใจ พฤติกรรม และกิจกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งมีผลด้านการเจรจาและการบริหารงานของธุรกิจระหว่างประเทศ
- เศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการของแต่ละประเทศ การหมุนเวียนของเงินทุน รวมถึงการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศในด้านธุรกิจ อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศคู่ค้า นอกจากนี้ควรเข้าใจว่าทำไม ที่ไหน และเมื่อไรที่ประเทศหนึ่งสามารถผลิตสินค้าและบริการ ได้ถูกกว่าอีกประเทศ และยังคงสามารถคาดการณ์ได้ว่าผลกระทบทางการเมืองที่มีต่อเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมในประเทศมีมากน้อยเพียงใด
- ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และภูมิอากาศ รวมทั้งการกระจายตัวของประชากร โดยลักษณะทางภูมิศาสตร์สามารถเป็นอุปสรรคทางด้านธุรกิจได้ เช่น ภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูง ทะเลทราย ป่าดงดิบที่ส่งผลต่อการติดต่อสื่อสาร ช่องทางการขนส่ง อีกทั้งสภาพภูมิอากาศที่มีความแตกต่างกันอาจส่งผลให้เกิดอันตรายต่อการลงทุนได้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ยังส่งผลถึงผู้จัดส่งวัตถุดิบและสินค้าเกษตร นอกจากนี้การกระจายตัวของจำนวนประชากรยังส่งผลต่อกิจกรรมของมนุษย์ที่มีต่อการทำธุรกิจระหว่างประเทศ

ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางด้านสังคมส่งผลต่อการดำเนินงานและการตัดสินใจที่กระทำต่อแต่ละประเภทของธุรกิจ ซึ่งการทำงานในทุกหน้าที่ทางธุรกิจได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมภายนอกภายในประเทศ การตัดสินใจได้รับอิทธิพลจากความคล้ายคลึงและความแตกต่างของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ โดยมีรายละเอียดในด้านต่างๆดังนี้

- สภาพแวดล้อมด้านทรัพยากรมนุษย์และวัฒนธรรมที่ธุรกิจต้องเผชิญ
คุณสมบัติด้านกายภาพ

ได้แก่ การศึกษาถึงความแตกต่างด้านกายภาพระหว่างสังคมและอธิบายถึงผลกระทบที่มีต่อธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะท่าทาง ขนาด อุปนิสัยในอุดมคติ การกระจายตัวทางอายุ

วัฒนธรรม

กล่าวถึงความแตกต่างด้านภาษา ศาสนาซึ่งถือเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นทั่วโลก

วิถีพฤติกรรมที่ส่งผลต่อธุรกิจ

ได้แก่ การรวมกลุ่มด้านต่างๆของประชากร บทบาททางสังคม ความสำคัญด้านความแตกต่างในกลุ่ม ปัจจัยเรื่องเพศ-ความไม่เสมอภาค ปัจจัยด้านอายุ ปัจจัยด้านครอบครัว การให้ความสำคัญกับงาน ความเชื่อในด้านความสำเร็จและรางวัล อุปนิสัยการทำงาน ระดับความต้องการ ความสำคัญในอาชีพ ความเชื่อมั่นในตนเองด้านความไว้วางใจ ความเชื่อในเหตุการณ์ ความเห็นของคนและของกลุ่ม การสื่อสารด้านภาษาพูด ภาษาท่าทาง การรับรู้และกระบวนการสื่อสาร การประเมินข่าวสาร

- สภาพแวดล้อมด้านการเมืองและกฎหมายที่ธุรกิจต้องเผชิญ

การเมือง

ได้แก่ ความแตกต่างด้านการปกครองโดยแบ่งประเทศต่างๆเป็น 3 กลุ่มการปกครอง โดยประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มมีความเสรีบางส่วน Partly free และประเทศสหภาพพม่าอยู่ในกลุ่มไม่มีความเสรี Not free

อิทธิพลของรัฐบาลต่อการค้า

ได้แก่ การพิจารณาจากปัจจัยดังนี้ การว่างงาน ข้อโต้แย้งด้านอุตสาหกรรม การกระจายรายได้ การสนับสนุนด้านธุรกิจ การทดแทนการนำเข้าและการสนับสนุนการส่งออก การควบคุมราคา-การทุ่มตลาด ความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การใช้งบประมาณแผ่นดินของรัฐบาล การแทรกแซงกีดกันด้านการค้าโดยใช้ภาษี และไม่ใช้กำแพงภาษี

กฎหมาย

ได้แก่การทำความเข้าใจด้านชนิดของระบบกฎหมาย การปฏิบัติตามกฎหมาย

- สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ

ได้แก่ การพิจารณาปัจจัยด้าน ระบบทางเศรษฐกิจ Market Economy, Centrally Planned Economy, Mixed EconomyระดับGNP GDP ระดับคุณภาพชีวิต กำลังซื้อ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความอดอยาก อัตราเงินเฟ้อ งบประมาณ Balance of payment หนี้สินของประเทศ

3. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำธุรกิจระหว่างประเทศของ Michael R Czinkota, Ilkka A Ronkainen และ Michael H Moffet³

กล่าวถึงการทำให้ธุรกิจระหว่างประเทศว่าควรมีความเข้าใจในด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรมระหว่างประเทศ โดยควรให้ความสนใจในปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้

- สภาพแวดล้อมทางการเมืองและกฎหมาย Politics and Laws

ได้แก่ปัจจัยด้าน ข้อห้ามและข้อยกเว้นทางการค้า การควบคุมด้านการส่งออก สงครามภายใน และความปลอดภัยภายในประเทศ การคว่ำบาตรทางการค้า

- ความท้าทายทางด้านวัฒนธรรม The Cultural Challenge

ส่วนประกอบของวัฒนธรรมได้แก่ ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ศาสนา ค่านิยมและทัศนคติ วิธีการกระทำและธรรมเนียมปฏิบัติ ส่วนประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญ เช่น โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ระบบทางการเงิน และการตลาด ความสุนทรีย์ การศึกษา สถาบันทางสังคม

4. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำธุรกิจระหว่างประเทศของ Donald A Ball and Wendell H McCulloch, Jr.⁴

ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการทำธุรกิจระหว่างประเทศซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อมดังต่อไปนี้

- คู่แข่งขัน เช่น ประเภทและจำนวนคู่แข่ง ที่ตั้ง และกิจกรรม เป็นต้น
- ช่องทางการกระจายสินค้า ตัวแทนในการกระจายสินค้าทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ
- เศรษฐกิจ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการดำรงธุรกิจของกิจการ เช่น GNP ค่าแรงขั้นต่ำ ดัชนีการบริโภคต่อหัว เป็นต้น
- เศรษฐศาสตร์ สังคม ลักษณะและการกระจายตัวของประชากร
- การเงิน ตัวแปร เช่น อัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อ และภาษี เป็นต้น
- กฎหมาย ทั้งกฎหมายในประเทศและต่างประเทศ
- ลักษณะทางกายภาพ ส่วนประกอบทางธรรมชาติ เช่น ลักษณะทางภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

³ Michael R Czinkota, Ilkka A Ronkainen and Michael H Moffet, *International Business* (New York: Dryden Press, 1994), p.236.

⁴ Donald A Ball and Wendell H McCulloch, Jr., *International Business Introduction and Essential* (Illinois: Irwin, 1993), p.192.

- การเมือง องค์กรประกอบทางแนวคิดด้านการเมืองภายในประเทศ เช่น ความรักชาติ รูปแบบรัฐบาล และองค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น
- วัฒนธรรมสังคม ส่วนประกอบทางวัฒนธรรม เช่น ทักษะคติ ความเชื่อ และความคิดเห็น เป็นต้น
- แรงงาน งานศิลปะ ทักษะ และทัศนคติของแรงงาน
- เทคโนโลยี ทักษะด้านเทคโนโลยี และอุปกรณ์ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนวัตถุดิบเป็นสินค้า

สรุปแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

จากแนวคิดทั้ง 4 แนวคิดข้างต้นการวิจัยนี้จะศึกษาปัจจัยและลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการค้าชายแดน ไทย-พม่าบริเวณอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยพิจารณาจากปัจจัยดังต่อไปนี้ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ คุณค่าการค้า เป็นต้น
2. ปัจจัยทางการเมือง และกฎหมาย ได้แก่ ฐานคติทางการเมือง ผู้นำทางการเมือง เป็นต้น
3. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ศาสนา ภาษา ระดับการศึกษา เป็นต้น
4. ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ ท่าเลที่ตั้ง ใกล้ชายแดน ภูมิประเทศ ภูมิศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งสามารถอธิบายด้วยแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

รูปที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นิสิต พันธมิตร (2542) ศึกษาปัญหาชายแดนภาคเหนือตอนบน : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน แม่ฮ่องสอน ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากจังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบน อันได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย น่าน และแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการค้าชายแดนภาคเหนือ ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน และเปรียบเทียบมูลค่าการค้าในระบบและนอกระบบของด่านการค้า ต่างๆ ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากด่านศุลกากรในจังหวัดชายแดน ภาคเหนือตอนบน สำนักงานพาณิชย์จังหวัด หอการค้าจังหวัด รวมไปถึงการเก็บข้อมูลประเภทปฐมภูมิ โดยใช้วิธีการออกแบบสอบถามและเดินทาง ไปศึกษาสภาพการณ์ต่างๆ ไป ของการค้าชายแดนตามจุด ต่างๆ ตลอดจนสัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับส่วนราชการ ธนาคารพาณิชย์ ผู้ประกอบการราย ใหญ่-ย่อยเพื่อรวบรวมข้อมูล ผลที่ได้สรุปแยกเป็นข้อมูลสภาพการค้าชายแดนในภาคเหนือตอนบน สภาพการค้าและปัญหาการค้าชายแดนด้านจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน แม่ฮ่องสอน โดยมีหัวข้อ การศึกษาย่อย ได้แก่ สภาพทั่วไปของจังหวัด ปริมาณและมูลค่าการค้าชายแดนแต่ละจังหวัด การชำระ เงิน วิธีการค้า ภาพรวมการค้า พิธีการศุลกากร ไทย-พม่า ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนแต่ละ จังหวัด พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่ (1) ด้านคมนาคมระหว่างชายแดนไทย-พม่า (2) ความไม่มั่นคง ทางการเมืองภายในประเทศพม่า (3) การขาดความพร้อมในด้านการค้าที่เป็นทางการของภาคเอกชน สหภาพพม่า (4) ความคลางแคลงของสหภาพพม่าที่เข้าใจว่าไทยให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อยบริเวณ ตามแนวชายแดน (5) ค่าเงินจ๊าดมีอัตราแลกเปลี่ยนไม่แน่นอน (6) การขาดแคลนบุคลากรทางธุรกิจและ สภาพเศรษฐกิจ

⁵ นิสิต พันธมิตร, ปัญหาการค้าชายแดนภาคเหนือตอนบน : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน แม่ฮ่องสอน (เชียงใหม่ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541), ข.